

ההומור של בן-אמוץ

נדבות אחד הקורא, כשירו מושטת לפניו: רק היום, רק היום...") ראי ייה אפיוזודית זו מוסיפה הרבה חן וחיוך טוב לכתוב ולקריאתו. כן הוא מצטיין בסיפור אנקדוטות מובהרות ובליתושן. (נשיקה ספרותית - ב" אחת המסיבות שמענו את הוידוי הר בא: היא רצתה נשיקה משיר השי רים אבל אני נתתי לה נשיקה מהי דקמרון").

אך ראייה אפיוזודית ואנקדוטית זו, ממש בדומה לתכונות האחרות שמנינו בהומור של בן-אמוץ. אינה מפריעתו מלכתוב גם רשימות סאטיריות מקיפות יותר, המצויות לעיתים על דרגת-הברקה מזהירה. די להזכיר את השורות על "המחול ר זמר" הישראליים או את הקטע "מי חפשים סיפור", המספר לנו על הי נושא האקטואלי של ביקור איש סרטים אמריקאי בארץ.

בסאטירה חברתית זו, המתקרבת מזווית-ראייה שונה לרמת ההצלפות של קינן, מבטא וממחיש לנו בן-אמוץ את "משבר הערכים" הכולל של החברה הישראלית בשנים שלאחר מלחמת-העצמאות - "משבר ערכים" שהוא עצמו היה בודאי שם אותו במרכאות בין שאר מושגי המליצות.

התפיסה הסאטירית של "מה נשמע" מוסיפה, איטוא, נוסף לאותה ראייה על גבול ההומוריסטיקה והספרות, המאפיינת כל כך את בן-אמוץ.

דן בן-אמוץ הוא מכמה בחינות הי "ילד הנורא" של מה שנראה בעיני חברה צברית כבוהימה ספרותית רי אמנותית. בצדו של עמוס קינן מי לא ד. בן-אמוץ את תפקיד ההומור ריסט בה"א הידיעה של ההווי הצברי מזה ושל ה"פולקלור" הישראלי הר רבגוני והבלתי-מגובש על כל זרור ותיו מזה. מבהר רשימותיו האופי

יעקב פינס - איש בוהמה

ייניות בעתונות, המוגש עתה לקר ר א *), יהנה בודאי לא-מעט את חסידיו ואת יריביו כאחד.

ההומור של בן-אמוץ נובע מצי- רופס של כמה מרכיבי אופיו-מצב, שלא תמיד קל או אפשר למנותם ולמיינם. תכונה עיקרית הניכרת מיד לעין בכתיבתו, היא ראייה צפופה ולא-בררנית כבמכוון של עצמים עיקריים וטפלים. החשובים לכאורה והחשובים-לכאורה פחות, המחזירה את הקורא מ"מרומי" המשמעות הי רשמית או הפורמאלית של האי- רועים למיניהם ל"קרקע" האירוע כפי שהוא בפריטיו הבאנאליים. ראי ייה זו כרוכה, כמובן, גם באטימות- חושים מוגנת קמעה, בסירוב לקלוט את המשמעות המקיפה של הדברים המתוארים. היא שובה את לבנו שעה שהמשמעות רופסת באמת וניתנת, אולי, להשלמה בקלות (מתחנן את הצואר ושמנו לב שליך שולחן-הכ" בוד התיישבו בינתיים משה שמיר - סודר אפור, חולצה ירוקה, מק- סרת, ט. כרמי - סודר אפור, זה הכל. ניסים אלוני - חליפה חומה, חולצה תכולה. בן-ציון תומר - חליפה אפורה, חולצה אדומה ומתי מגד - חליפה אפורה, חולצה לבנה עם פסים"). רק התוספת הסאטירית של ד. ב. "הם היו אפורים כשק" מוסיפה כאן נוסף משמעותי מסויים.

מצד שני מידרדר כאן הרבה פע- מים ההומור ואינו "תופש" באותם המקרים שבהם אפשרי ורצוי רק הומור-של-משמעות. נקרא, למשל, בעיון את הרשימה "חורה - אאמרי". חסרה כאן לחלוטין אוירת-פיוט של התיאטרון, או, לפחות, אוירת-מתי- חות מסוימת של תיאור בימתי הי הומור של בן אמוץ נטול לחלוטין

צבי גרונרמן - דיברתי אני עם לבי (קהלת)

במקרה זה כל צל של חיוך עדין ומהורהר, לא אמרנו שלא תתכן כתיבה הומוריסטית בלי צל של חיוך מעין זה - ולראיה אפשר לי- הב א, למשל, את רשימותיו המוצל- חות בלי-ספר של א. בוכוואלד. אך לעתים תובע הנושא עיצוב מסויים, קצת רבמשמעי, ורבמשמעות זו אי- נה ממידותיו של בן אמוץ, או אולי חורגת פשוט מתחום כלתו.

כך נהפכת רשימה על תיאטרון לאוסף רכילאי בנוסח "ילקוט הכז- בים" של אנקדוטות וצילומי-רנע, שבמקום סמוך הגדול וסמוך הקטן אמנם מופיעים בה יוסי ידן ופיטר פריי, המחכך את זקנו השחור.

ומכאן מגיע הקורא לשאלת הרכי- לאות בכללה ב"מה נשמע". מורגשת ברשימות אלו לא-פעם קירבה בין הצד הרכילאי ובין תפיסת הווי סא- טירית. יסוד הרכילאות מחזק ומגי- ביר ב"מה נשמע" את תחושת-ההווי של הקורא ומבטיח לו קירבה נעימה למתרחש על-ידי הורדה נוספת של האישים והמאורעות מהכן עליו היו ניצבים לפני הקריאה. מצד שני מש- משת הרכילאות לרוב תחליף נוח ומסוּן מדי להתגלויות ההומוריס- טיות האמיתיות.

חוץ מראיית-פרטים מכאניסטית- מבררת ומ"הסיפור האישי" (אצל כוגן, אמרה פיני, החזה הוא 100. טאליה 86. מתנים 106, והרגל 42. הוא משחק את אנטיס יוש לו בגי- דים "פים סאד") מצטיין ההומור של בן-אמוץ כראייה אפיוזודית מובהקת ("בכניסה לשוק הכרמל, בין כל הר רוכלים המכריזים בקולי קולות על "המציאות" שלהם, עומד לו מבקש

* מה נשמע, מאת דן בן-אמוץ, נוצאת אחיאסף, ירושלים 1959.